

N. BÁRDOS-FÉLTORONYI

Avrupa, Avrupa'nın Kendini Bulduğu Yerde Başlar!
Là où l'Europe s'achève, elle commence!

5

N. Bárdos-
Féltoronyi
Louvain
Katolik
Üniversitesi'nde
profesör,
Belçika.
Professor in the
Catholic
University of
Louvain, Belgium.

Coğrafi açıdan bakıldığında, Avrupa, Asya'nın sadece basit bir yarımadası olarak görülür. Avrupa'nın doğu sınırları, tıpkı Asya'nın – batı – sınırları gibi belirsiz kalır. Gerçekte, kavramlaşan Avrupa çok eskiden beri çok sayıda siyasi düşünce ve tutkunun taşıyıcısı olmayı sürdürügelmiştir. Öyleyse, acaba Avrupa ne barbar ne de pagan olmayan mı? Yoksa Avrupa, uzun zaman kendini ekonomik, teknolojik ve emperyalist güç olma iradesiyle tanımlamaya çalışmış olan bir toprak parçası mı? Avrupa daha çok, özgürlük ve çelişkiler, sistematik kuşku ve çoğulcu düşünce ruhunu karşılamıyor mu? Vahim sonuçları olan bu sorulara, izin verirseniz, “ein richtige mitteleuropäische Witz” – gerçek bir Orta Avrupa şakası – ile, Orta Avrupa özellikleri taşıyan bir fıkrayla değinmek istiyorum.

Geçen gün, sokak ortasında, Baltık denizleriyle Akdeniz arasında bir yerlerde, bir tanıdıkla karşılaştım. Bana olağanüstü bir yaşam sürdürdüğünü söyledi. Tebrik ettim ve vakit kaybetmeden yaşamı hakkında birtakım ayrıntılar öğrenmek istedim. Birinci Dünya Savaşı'ndan önce Macaristan'da doğduğunu, hızla Rus olduğunu söyledi. Çok geçmeden vatandaşlık değiştirerek önce Çekoslovak, sonra kısa bir süre Slovenyalı oluyor. Bu son değişikliğin ardından bu kez uzun bir süre Sovyet vatandaşlığına geçiyor, bugün Ukranyalı. Ne kadar canlı bir yaşam dedim. Bunca ülkeyle halkın parçası olmak. Bu kadar çok örf ve adete ayak uydurmak. Zannettiğiniz gibi değil, diye yanıtladı beni. Hep aynı yerde yaşamıştı, doğum yerinden, yani Ukrayna'nın Karpatlar ötesindeki – Avrupa'nın coğrafi merkezine oldukça yakın – Uygorod kentinden hiç ayrılmamıştı.

Bu harikulade küçük hikâye Avrupa'nın, özellikle merkezinde, bu asırda, maruz kaldığı

Géographiquement parlant, l'Europe n'est considéré que comme un simple péninsule de l'Asie. Ses limites orientales restent arbitraires comme, à fortiori, les sont celles – occidentales – de l'Asie. En réalité, l'Europe devenue concept demeure depuis les millénaires chargé d'idée et de passions politiques. L'Europe serait-elle alors ce qui n'est pas barbare ni pain? Ou, plutôt, serait-elle cette contrée qui cherche longtemps à se définir par sa volonté de puissance: économique, technologique, impérialiste? Ne correspond-elle pas davantage à l'esprit de liberté et de contradictions, de doute systématique et de pensée plurale?

Qu'il me soit permis d'aborder ces questions lourdes de conséquence par “ein richtige mitteleuropäische Witz”, par une anecdote typiquement centre-européenne.

L'autre jour, une connaissance m'aborde en pleine rue quelque part entre les Mers baltique et méditerranée. Il m'affirme qu'il avait une vie extraordinaire. Je l'en félicite et m'empresse de lui demander des détails sur sa vie. Il me raconte alors qu'il est né en Hongrie avant la 1ère Guerre mondiale mais il devient très rapidement russe. Peu de temps après, il change de nationalité en devenant d'abord tchécoslovaque, puis brièvement slovaque. Après ce dernier changement et pour un long moment, il acquiert la nationalité Soviétique pour être à présent ukrainien. Quelle vie mouvementée, lui dis-je. S'intégrer à tant de pays et de peuples. S'habituer à tant de mœurs et de coutumes. Ce n'est pas du tout le cas, me répond-il. Il restais toujours sur place, n'a jamais quitté sa ville natale qui est Uygorod dans la Transcarpathie ukrainienne, non loin du centre géographique de l'Europe.

Cette merveilleuse historiette exprime avec rigueur les mutations subies durant le présent siècle par l'Europe, notamment à son centre et qui, bien entendu, ne sont pas sans effet sur les questions que nous posons au jourd'hui. Notre a

N. BÁRDOS-FÉLTORONYI

6

değişimleri, yoğun bir biçimde ifade ediyor ve hiç kuşkusuz bu değişimlerin bugün sorduğumuz sorular üstünde etkileri olmadığı değil. Bizim önselimiz, Avrupa'nın sınırlarının kendi sınırlarından ibaret olduğunu belirtmeye dayanıyor. Avrupa'nın sınırları, Avrupa'nın kendine "Avrupa nedir" sorusunu sorma yeteneği ölçüsündedir. Avrupa'nın bu konuda kendine soru sorması, kendi hakkında düşünmeye çalıştığı, bir eleştirel bilince sahip olduğu anlamına gelir. Öyleyse, zaman ve süreç içinde, evrenle yeryüzünde Avrupa'nın temsil ettiği şey nedir?

Eleştiri bilinci

Jan Patočka eşsiz "Platon ve Avrupa"sında, "XX. yüzyılda" diyor, "Avrupa kendini kendi güçleriyle yıktı (...) Bütün dünyayı kendi yıkım girişimlerine katılmak zorunda bıraktı (...) Avrupa bu noktaya nasıl geldi? Yanıtı güç değil: bunun nedeni bir yandan kendi bölünmesi, öte yandan da elinde bulundurduğu aşırı boyutlardaki gücü (...) Oysa, Avrupa'nın doğuşu yaratıcı bir yıkım özelliğine sahip olan ik i yaşamada gerçekleşmiştir. Avrupa, Yunan "polis"i, Roma İmparatorluğu (...) ve Ortaçağ Avrupası'nın yıkıntılarından doğmuştur (...) Bu cennet programının (...) elbette dünyevi bir izdüşümü, günün birinde dünyada gerçekleşme perspektifi vardır (...) Bu perspektifi gerçekleştirmek için bir araya gelenlerin tümü Avrupa'nın parçasıdır.

Tabii bu program aynı zamanda

Müslümanlığın da programıdır (...) Yaklaşık XIII. yüzyıla kadar Avrupa'yla Müslümanlığı karşı karşıya getiren çatışma, birbiriyle akrabalığı olmakla birlikte gene de çok farklı olan bu iki görüşün billurlaşmalarını sağlamıştır."

Avrupa'ya ilişkin düşüncelerimizi dayandıracığımız tarihsel veriler gerçekte hangileri olmalı, tabii eğer Avrupa'nın gerçekten var olduğunu varsayımında. birincisi, XVIII. yüzyıldan günümüze bellibaşlı bütün ulus-devletler, az ya da çok belirgin bir çöküş dönemini er ya da geç yaşamışlardır. Sovyetler Birliği'nin Osmanlılaşması ve Rusya'nın kırılğanlaşmış bir süper güç olarak kalmasında görülen durum budur. Amerika Birleşik

priori consiste d'affirmer que les limites de l'Europe ne sont que ses propres limites. Elles sont exactement à la mesure de la capacité de l'Europe de s'interroger sur la question de savoir: qu'est-ce l'Europe? S'en interroger signifie qu'elle se prête à la réflexion sur soi-même, qu'elle dispose d'une conscience critique. Que représente-t-elle alors dans le temps et la durée, dans l'espace et le monde terrestre?

Conscience critique

Durant le XXe siècle, écrit Jan Patočka dans son merveilleux "Platon et l'Europe", "l'Europe s'est détruite elle-même par ses propres forces... Elle a contraint le monde entier à s'engager dans ses entreprises de destruction... Comment l'Europe en est-elle arrivée là? La réponse n'est pas difficile: la cause était d'une part sa désunion et, de l'autre, l'immense puissance dont elle disposait... /Or,/la naissance de l'Europe se fait en deux temps qui ont le caractère d'une destruction créatrice. L'Europe naît sur les ruines de la polis grecque et de l'Empire romain et... de l'Europe médiévale... Ce programme du royaume de Dieu ... a naturellement une projection terrestre et la perspective de se réaliser un jour sur terre... Tous ceux qui s'unissent afin de réaliser ce programme appartiennent à l'Europe. Bien sûr, ce programme est aussi celui de l'Islam... Le conflit qui oppose l'Europe à l'Islam jusqu'au treizième siècle environ voit se cristalliser ces deux conceptions apprennées et pourtant très divergentes".

Quelles sont en réalité des données historiques par rapport auxquelles se situeront nos réflexions sur l'Europe à supposer qu'elle existe vraiment. Primo, depuis le XVIIIe siècle jusqu'aujourd'hui, tous les Etats-nations majeurs ont connu tôt ou tard un déclin plus ou moins prononcé. C'est le cas présent de l'ottomanisation de l'Union soviétique où reste la Russie comme grande puissance fragilisée. C'est aussi le cas de la lente décomposition de par l'intérieur des Etats-Unis

N. BÁRDOS-FÉLTONYI

Devletleri'nin yavaş yavaş içerden çözülmesiyle ortaya çıkan durum da budur; ve bu çözülmenin Avrasya üstünde birtakım sonuçları olmadığı söylenemez. Geleneksel anlamda Ulus-Devletlerin yerini, bugünkü Batı Avrupa'dan gelecekte Doğu'ya doğru uzanacak olan AT, Güneydoğu Asya'da ASEAN, ESKİ Sovyetler'in parçalarından oluşan CIE (Bağımsız Devletler Topluluğu) ya da Kuzey Amerika'daki ALENA gibi hepsi uydularla çevrilmiş olan topluluklar alacaktır. Avrupa ruh varlığını nerede sürdürecektir, sorabilir miyiz?

İkincisi, finans sermayesinin uluslararasılaşma süreci yaklaşık çeyrek asırdır şimdiye kadar tahayyül edilemeyen bir hıza ulaşmıştır. Bu, kuşkuyla yer bırakmayan bir sertlikle dünya çapında eşitsiz bir gelişmeye neden olmakta, güney ve doğu yönünde özgül vektörler meydana getirerek kıtaların üçüncü dünyalaşma sürecine zemin hazırlamaktadır. Bu dev parçalanma Akdeniz, Güney Amerika, Güneydoğu Asya ve tabii, Orta-Avrupa'nın doğusu gibi "jeopolitik açmazlar"ı yeniden gündeme getirmektedir. Avrupa bu fırtınaya nasıl bir bedel ödeyerek karşı koyacaktır?

Üçüncüsü, anlık hızlarda çalışarak yerküremizi bir "köy"e dönüştüren telekomünikasyon sistemlerine karşın, unutulduğu sanılan birtakım gelişmelerle çatışma göndermelerinin yeniden ortaya çıktığını gözlemliyoruz: ödün vermeyen yurtseverlikle milliyetçilik, uzlaşma bilmeyen

dindarlar ve inanç, doğa yasası ya da uyuşturucular, sinsi pek çok mafya. Bu alanlarda Avrupa'ya özgü eleştirel bilinç nasıl etkinlik gösterebilir?

Bu koşullarda gelecek on yıllık dönemlerde Avrupa kendini nasıl tanımlayacaktır?

"So viel Anfang war nie" – "Hiç bu kadar çok başlangıç olmamıştı" – ya da okul varsayımları Theo Sommer'in de belirttiği gibi, bugünkü durumda Hölderlin'in kehanetinin bütünüyle doğru çıktığı anlaşılıyor: "Hiçbir zaman bu kadar çok başlangıç olmamıştı", özellikle Avrupa'da. Sadece Avrasya kıtası göz önüne alındığında, jeopolitik açıdan iki uç okulun varsayımları incelenebilir.

ce qui n'est pas sans conséquence sur l'Europe-Asie. Aux Etats-Nations traditionnels se substituent progressivement des agglomérations telles que la CE - aujourd'hui en Europe occidentale, demain étendue vers l'Est -, l'ASEAN en Sud-Est-Asiatique, la CIE à partir de certains morceaux de ex-URSS ou l'ALENA en Amérique du Nord, toutes entourées de satellites. Où subsistera l'esprit européen, peut-on se demander?

Secundo, l'internationalisation du capital financier s'accomplit depuis plus d'un quart de siècle à une vitesse à peine imaginable il n'y a guère. Elle entraîne, avec une brutalité insoupçonnée, un développement inégal à l'échelle mondiale. Elle provoque une tiers-mondialisation des continents avec des vecteurs spécifiques dans la directions du Sud et le l'Est. Cette énorme fragmentation recrée des "noeuds géopolitiques" telles que la Méditerranée, l'Amérique du Sud, l'Asie du Sud-est ou bien entendu l'Europe centre-est. A quel prix l'Europe pourrait-elle affronter cet ouragan?

Tertio, malgré les télécommunications travaillant aux rythmes instantanés et transformant notre globe terrestre en un "village", on observe la brusque apparition des évolutions et des références conflictuelles oubliées: le patriotisme ou le nationalisme exclusif, le religieux ou la foi intransigeante, le règne de la loi ou la drogue et les mafias multiples et insidieux. Comment peut opérer dans ces domaines la conscience critique européenne?

Comment dans ce contexte se définira l'Europe dans les décennies à venir?

"So viel Anfang war nie" ou des hypothèses d'école Comme Theo Sommer le souligne, la prophétie de Hölderlin s'avère tout à fait exacte dans la situation actuelle: "Jamais n'existaient autant de commencements", notamment en Europe. Au point de vue du seul continent euro-asiatique, deux hypothèses d'école extrêmes peuvent être

N. BÁRDOS-FÉLTORONYI

Birincisi: eski SSCB'nin kısmen ya da bütün olarak parçalanması Rusya'yı o kadar güçsüz bırakmıştır ki, artık Batı-Doğu yönünde ancak AT'nin doldurabileceği bir geopolitik boşluk olduğu söylenebilir. Beraberinde pek çok çatışma getiren bu durum, uzun vadede, tarihte şimdiye kadar hiç görülmemiş boyutta bir Avrasya ittifakının oluşması anlamına gelebilir ki, bu da, dünyanın öteki ülkelerini tedirgin etmekten öteye gitmez. Birinci okulun varsayımına göre, Avrasya ittifakı ve tedirginliğe kapılan Kuzey Amerika arasında savaşlar patlak vermesi "olasılıklar"ı gitgide artabilir. Kaldı ki, garip ama, ABD'nin – stratejik güçlerinin sökülmesi konusunda sabık-SSCB'ye yardım bile öngören – son yıllardaki politikası onu güçsüz düşürmeyi amaçlamaktan öte gitmiyor.

İkinci varsayım, klasik Rusya'nın çevresinde sabık-SSCB'den ortaya çıkacak olan konfederasyonun, aynı büyüklük ve güçteki diğer güçler arasında Rusya'nın süper güç konumunu güvence altına almasını sağlayabileceği, ve Rusya'yı etrafının çepeçevre kuşatılmış olması konusundaki asırlık ve haklı sıkıntısından kurtarabileceği görüşüne dayanıyor. bu varsayımına göre, konfederasyon, Avrupa'da, Kuzey Amerika ve öteki güçler karşısında bir karşıtgüç olarak ortaya çıkabilecek. Herkesin onayıyla, Batı ve Orta Avrupa, askeri açıdan önemsizleşebilecek, ve İsviçre'nin İkinci Dünya Savaşı'nda üstlendiği görev örneğinde görüldüğü gibi, üçbinli yıllarda bir biçimde "dünya karşısında tarafsız bir İsviçre" olabilecek. İkinci okulun varsayımına göre, Orta Avrupa, gelecek birkaç on yıllık dönem zarfında, huzurlu, barışa kavuşmuş, imrenilen bir sığınağa dönüşürken, birinci varsayımına göre "Rus tanklarının geri gelmesi" tehlikesine maruz kalabileceği gibi, askeri bir futbol sahası olarak Nato'nun "Drang nach Osten"i olma – "doğuya yayılma"sı – tehlikesiyle de karşılaşabilecek. Gene aynı doğrultuda ve en iyi koşullarda kendini kırılan bir konum içinde bulsa da, gerek batıdan gerek doğudan Finlandiyalılaşmak suretiyle kendini mutlu sayabilir. Bu senaryoların gerçekleşmesi pek olası değil. Gerçek, elbette farklı olacak; ancak gerçeğin,

développées en termes géopolitiques.

La première en est que l'éclatement partiel ou total de l'ex-URSS affaiblit la Russie à tel point que cela créerait un vide géopolitique que seule la CE est en état de remplir dans le sens Ouest-Est. Précédé de toutes sortes de conflits, ceci signifierait à terme une alliance euro-asiatique d'une dimension jusqu'ici inconnue dans l'histoire et qui ne pourrait qu'inquiéter le reste du monde. Dans ce premier cas d'école, les "chances" s'accroîtraient de voir s'éclater des guerres par exemple entre cette alliance euro-asiatique et l'Amérique du Nord de plus en plus inquiète. Curieusement, toute la politique de ces dernières années des Etats-Unis ne vise qu'affaiblir l'ex-URSS, en proposant même de l'aider (sic!) à démenteler ses forces stratégiques. La seconde hypothèse correspond à l'idée que la future confédération née de l'ex-URSS autour de la Russie classique continuerait de lui garantir une position de grande puissance parmi d'autres puissances de même taille et de force et lui enleverait l'angoisse séculaire et fondée d'être encerclée. En Europe, elle constituerait, de cette façon, un contrepoids à l'Amérique du Nord et à d'autres puissances. Avec l'accord de tous, elle pourrait permettre que l'Europe occidentale et centrale soient militairement banalisées et deviennent d'une certaine façon la "Suisse neutre du monde" du IIIe millénaire, à l'instar que ce pays a joué pendant la deuxième guerre mondiale. Dans ce second cas d'école, l'Europe du centre deviendrait un havre paisible, pacifique et enviable en quelques décennies tandis que, dans la première hypothèse, elle pourra s'attendre à un "retours des chars russes" aussi bien qu'un "Drang nach Osten" de l'Otan qui la transformeraient en terrain de football militaire. Toujours dans cette perspective et dans les meilleurs des cas, elle pourra se considérer comme heureuse d'être finlandisée, par l'Est comme par l'Ouest, tout en se trouvant dans une position fragile.

N. BÁRDOS-FÉLTORONYI

ana çizgilerini belirttiğimiz öğelerden biri ya da ötekinin yolunu izlememesi şaşırtıcı olur. Ne var ki, NATO'nun antikomünist meşruluğunun düpedüz uçup gittiği göz önüne alınırsa, neoatlantizm'in gerçekleşme olasılığı az. Avrupa yanlısı bir güvenlik sisteminin gerçekleşme olasılığı acaba daha mı çok?

Hep tamamlanmamış bir demokrasi olarak Avrupa

Öyle ya da böyle, Batı çoktandır biliyor, demokrasi hiçbir zamam tamamlanmış olamaz. Doğuda, politik demokrasi, tehdit altında olduğu izlenimini vermiyor, daha çok tamamlanmamış haliyle ortaya çıkıyor; oysa Batı'da gitgide kırılğan bir görünüm kazanıyor. Orta ve Doğu Avrupa'da, arkaik, milliyetçi, hoşgörüden yoksun ideoloji, Avrupa kültürüne katılımın kuşkusuz zararına çalışmakta ve hakim Kiliseler, hem yetişkin dindarın, hem laik zihniyetin, hem de öbür kiliselerin aleyhinde. Oysa sivil toplum, parti ve devletin ardından, şimdiden bir iç patlama içine girmiş durumda. Sivil toplum, şimdiye kadar en çok stalinci ya da yeni-stalinci rejime muhalefetle beslenmiştir. Sivil toplumun örgütsüzlüğü, hükümetlere karşı örgütlü tepkinin kısıtlı kalışında ortaya çıkıyor.

Batı'daki ekonomik ve politik çatışmalar gitgide büyüyor. Yerel seçkinlerin suçortaklığı sayesinde, "vahşi kapitalizm", neoliberal bir "özelleştirme" ve "gerektiğinden çok devlet" söylemi eşliğinde

orada burada salgın gibi yayılıyor. O harikulade vatanseverlik, çürümüş stalinci rejimleri başından atmayı başardı. Ama Ulus-Devlet eksenine dayanan demokrasi, süren ekonomik çöküşün tehlikesini telafi etme konusunda şimdiden yetersiz kalmış olabilir. Günümüzde, Orta Avrupa'nın yönetici sınıfları, tek partilerin bir zamanki seçkinleriyle "muhalif"lerden kaynaklanan yeni seçkinler topluluğunun bir karışımı görünümünde. Utanmadan, "iktidarın gerektirdiği yetkilere sahip" oldukları iddiasını tekrarlıyorlar. siyasi görüşlerini değiştirmiş olan eski parti üyeleriyle, eski muhalefetin az çok oportünist personeli arasında kırılğan ittifaklar kuruluyor. Bu kırılğanlık da, bu sefer yeni dengesizliklerin kaynağı oluyor.

D'une façon évidente, il est peu vraisemblable que ces scénarii se réalisent. La réalité en sera évidemment différente mais il serait étonnant qu'elle n'empruntera pas l'un ou l'autre élément de ce qui vient d'être esquissé. En tous cas, le néoatlantisme a peu de chance à se réaliser puisque la légitimité anti-communiste de l'OTAN s'est simplement évaporée. Un système de sécurité de type pan-européen paraît-il plus vraisemblable?

L'Europe, comme une démocratie toujours inachevée

Quoi qu'il en soit, l'Occident le sait déjà, une démocratie n'est jamais parachevée. A l'Est, la démocratie politique ne semble pas menacée mais elle apparaît plutôt inachevée alors qu'à l'Ouest, elle devient fragilisée. Certes, en Europe centrale et orientale, l'idéologie nationaliste archaïque et intolérante est au détriment de la participation à la culture européenne et, les Eglises dominantes, au détriment à la fois du religieux adulte, de l'esprit laïc et des autres Eglises. Or, la société civile s'est déjà implosée, après le Parti et l'Etat. Elle s'est surtout nourri de l'opposition au régime stalinien ou néo-stalinien. Sa désorganisation s'annonce dans le peu de réaction organisée aux gouvernements. Les conflits économiques et politiques s'amplifient en Occident. Avec la complicité des élites locales, le "capitalisme sauvage" accompagnée d'un discours néolibérale de "privatisation" et de "trop d'Etat" est envahissant ici et là. Le patriotisme formidable apu chassé les régimes staliniens pourris. Mais, il est possible que la démocratie axée sur l'Etat-Nation soit déjà insuffisante pour compenser le risque de la dérive économique en cours. Les classes dirigeantes centre-européennes sont à présent un amalgame de l'élite ancienne de partis uniques et d'une élite nouvelle provenant des "dissidents". Elles réaffirment leur "vocation au pouvoir" sans vergogne. Des alliances fragiles s'établissent entre les élites composés d'anciens

N. BÁRDOS-FÉLTORONYI

Mary Kaldor'un pek çok kez gösterdiği gibi, Avrupa ruhu arayışı, Doğu ve Batı'da ortak bir kaygıdır. Öyleyse, Avrupa kimliği, uluslararası kapitalizm ya da barış konularında, Avrupa'nın iki tarafı arasında nasıl bir işbirliğine gidilmesi sorusunu kendimize sormamız gerekiyor. kıta çapında demokrasi konusunda acilen düşünce üretmeliyiz. Hangi kültür politikası geliştirilmeli? Hangi politik işbirliği; hangi kapsamda? Hangi Avrupa? Rusya'yla birlikte mi, Rusya olmadan mı? Dublin'den Vladivostok'a – ya da daha gerçekçi olursak Brüksel'den Kiev'e kadar – Amerikanlaşmış İngilizler'le russever Ruslar'ın katılımları konusunda kuşkular yok mu?

Belirsiz ve eşitsiz bir mimari Herhalde, ne yaparsak yapalım, yeni Avrupa'nın mimarisi içinde eşitsiz güvenlik alanları ve az ya da çok öne çıkan etki odakları her zaman olacaktır. Dış dengesizliğe bağlı iç dengesizlik durumun kırılma olduğu ve kırılma kalacağını gösteriyor. En iyi varsayım, Rusya'nın dengeye kavuşarak öteki güçlere karşıt güç oluşturması, Orta-Avrupa ülkelerinin bölgesel katılımlarını mümkün olduğu kadar pekiştirmeleri, AT'ye katılımın demokrasiyi güvence altına alması, kilise yanlısı-popülist ya da otoriter-karizmatik türden vahim politik gerilemeler yaşanmaması, durgunluğa yol açan durgunluğun durdurulması. Günümüzde Avrupa yanlısı diğer savlar önemli; önemli olduğu kadar da çok.

Herkesin bildiği soruları bir kez daha anımsatalım: Sınırları nasıl aşmalı? Barışla silahsızlanmayı nasıl sağlamalı? Doğu'da olduğu kadar Batı'da da demokrasi için nasıl bir bilinçlendirme yöntemi uygulanmalı? Uygulanması gereken – bölgesel, güvenliksel, ekonomik, kültürel – işbirlikleri neler olmalı. Hiç kuşkusuz, "Avrupa nedir?" başlangıç sorusu üstünde düşünmeyi sürdürmek ilk sırada yer alıyor.

Atlantik'ten Urallar'a, coğrafi ve kültürel sınırlar hangileri: yani, Avrupa Ekonomik Alanı artı Orta ve Doğu Avrupa ülkeleri mi? Daha ileri gidebilir miyiz? Rusya ne olacak? Yeniden hıristiyanlaştırılmış ya da müslümanlaştırılmış, ortodoks, ya da katolik bir Avrupa mı?

membres du Parti reconvertis et de personnel plus ou moins opportunistes de l'ex-opposition. Cette fargilité à son tour est à l'ogirine de nouvelles instabilités.

Mary Kaldor l'a maintes fois motré: la recherche de l'esprit européen est un souci commun à l'Est et à l'Ouest. Il faut dès lors se demander comment collaborer entre les deux parties de l'Europe s'agissant de l'identité européenne, du capitalisme international ou des questions de la paix? Il convient d'urgence de réfléchir ensemble sur la démocratie à l'échelle de notre continent: quelle culture politique à développer? quelle coopération politique et dans quel cadre? quelle Europe, avec ou sans la Russie& De Dublin à Vladivostok si l'on n'a pas des doutes sur les affiliations des Britanniques américanisés et des Russes russophiles? Plus réalistement, de Bruxelles à Kiev?

Une architecture incertaine et inégale Certes, quoi que l'on fasse, l'architecture de l'Europe nouvelle comportera toujours des zones de sécurité inégales et des sphères d'influence plus ou moins prononcées. L'instabilité intérieure allée à l'instabilité externe font que la situation est et restera fragile. Les hypothèse les plus favorables seraient que la Russie se stabilise et constitue un contre-poids à d'autres puissances, que les pays centre-européens renforcent leur coopération régionale au maximum, que l'adhésion à la CE garantisse la démocratie, qu'il n'y ait pas de régression politique grave de type cléricalo-populiste ou autoritaire-charismatique et que la récession entraînant la récession soit stoppée.

Au jourd'hui, les autres enjeux pan-européens sont aussi importants et nombreux. Rappelons les questions bien connues: comment transcender les frontières? comment favoriser la paix et le désarmement? comment conscientiser mieux pour la démocratie à l'Est comme à l'Ouest? quelles coopérations à pratiquer:

N. BÁRDOS-FÉLTORONYI

Germen kan bağı ilkesine dayanan bir Avrupa mı, yoksa anglosakson kapitalizmin (sosyal liberalizm) sosyal-demokrat, hatta belki sosyal-çevreci kapitalizmin cumhuriyetçi vatandaşlık ilkesine dayanan bir Avrupa mı?

Çeşitli Avrupa halklarına gelince, ekonomileri, demokrasileri ve yaşamları birbirleriyle besleniyor ve aralarında işbirliği ve dayanışma olmaksızın, eleştirel bilinçlerini ortak kullanmaksızın bundan böyle varlıklarını sürdüremeyecekler.

régionale et sécuritaire, que l'on continue à réfléchir sur la question élémentaires de savoir qu'est-ce que l'Europe?

Quelles sont ses limites géographiques et culturelles: de l'Atlantique à l'Oural, c'est-à-dire, l'Espace Economique Européen plus les pays d'Europe centrale et orientale? peut-on aller plus loin? quid de la Russie? une Europe réévangélisée ou islamique, orthodoxe ou catholique, basée sur le principe germanique de sang ou sur le principe républicain de citoyenneté, du capitalisme anglo-saxon (social-libéralisme) ou social-démocrate, voire, peut-être, social-écologique?

Quant aux peuples européens respectifs, leur économie, leur démocratie et leur existence se nourrissent des uns des autres, et ne subsisteront désormais sans leurs coopérations et solidarités, sans l'exercice commun de leur conscience critique.